



# KARATE DO

## MOJ ŽIVOTNI PUT

GIČIN FUNAKOŠI

PREVEO ZVONIMIR BARETIĆ



**baBun**

Beograd  
2013.

Naslov originala:  
*Karate Do - My Way of Life*  
Gichin Funakoshi

© Copyright na prevod za Srbiju  
IP BABUN  
Sva prava objavljivanja za Srbiju zadržava izdavač.

Štampa  
Tipoštampa, Beograd  
Tiraž: 800

Prvo izdanje  
Beograd 2013.

**ISBN 978-86-83737-68-0**

## SADRŽAJ

Predgovor	7
Uvod	13
Stupanje na put	17
Bez oružja	39
Trening za život	66
Priznanje	97
Način života	118
Važne tačke	138
Prošlost, budućnost	151



Gičín Funakoši, poznavalac kineskih klasičnih dela i učitelj karatea, rođen je u Šuriju (okinavljanski okrug) 1868, a umro je u Tokiju 1957.

## PREDGOVOR



Mnogo toga je objavljeno Mo velikom učitelju karatea Gičinu Funakošiju, ali ovo je prvi prevod njegove autobiografije na engleski jezik. Pišući je neposredno pred smrt u devedesetoj godini, on je u kratkim crtama opisao svoj život – detinjstvo i mladost na Okinavi, bitku za pročišćenje i popularizaciju karatea i recept za dugovečnost – razotkrivši tako svoju osebniju ličnost i pomalo staromodan način sagledavanja sebe, sveta i svoje veštine.

Zahvaljujući ovom delu sledbenik karate-doa<sup>1</sup> će steći dublji uvid u Učiteljev način života i mišljenja i, neizbežno, jasnije razumevanje te samoodbrambene veštine koju je usavršio do tako visokog stepena. Ove

---

<sup>1</sup> Zahvaljujući Funakošijevim naporima karate je uvršćen u porodicu tradicionalnih japanskih ratničkih veština (kendo, kjudo itd.) koje su vekovima, pored svoje praktične i vidljive upotrebe, služile i kao sredstvo za ostvarenje prosvetljenja. Karate-do znači doslovno „Put prazne ruke“, kao što kendo znači „Put mača“ itd. Funakoši je uvek insistirao na tome da se karate definiše kao karate-do („put“), a ne karate-đucu („tehnika“) jer potonje ne podrazumeva tu duhovnu dimenziju. Prim. prev.)

Funakošijeve memoare najsrdačnije preporučujem ne samo sledbenicima karate-doa ili onima koji to name-ravaju da postanu, već i svima koji su zainteresovani za kulturu i misao Dalekog istoka.

Poreklo karatea ostaje sakriveno neprozirnim velom legende, ali ipak znamo sledeće: karate je poreklom s Dalekog istoka i uveliko su ga vežbali ljudi koji su bili sledbenici tako različitih religija kao što su budizam, islam, hinduizam i taoizam. Tokom čovekove istorije pojedine samoodbrambene veštine stekle su svoje sledbenike u različitim oblastima Dalekog istoka, ali prisutna je jedna temeljna sličnost. Zato se karate dovodi u vezu na ovaj ili onaj način s drugim istočnjačkim veštinama samoodbrane, iako se on sada – mislim da se može sa sigurnošću reći – od svih njih najviše vežba.

Međusoban odnos postaje smesta vidljiv ako uporedimo podsticaje u pozadini savremene i tradicionalne filozofije. Prva ishodi iz matematike, a druga iz fizičkog kretanja i tehnike. Istočnjački pojmovi i ideje, jezici i načini mišljenja donekle su uobličeni svojom prisnom vezom s fizičkim veštinama. Čak i tamo gde su reči, kao i ideje, u toku čovekove istorije pretrpele neminovne promene u značenju, otkrivamo da su im koreni ostali duboko usađeni u fizičkim veštinama.

Ima jedna budistička izreka koja poput mnogih budističkih izreka protivreči samoj sebi, ali koja za karatistu ima posebno značenje jer se tiče njegovog fizičkog vežbanja. Prevedena, izreka glasi: „Kretnja je nekretanja; nekretanja je kretnja.“ To je teza koju su pri-

hvatili čak i pedagozi u savremenom Japanu i koja, zahvaljujući svojoj odomaćenosti, može čak da se skрати i primeni pridevski u našem jeziku.

Japanac koji aktivno teži prosvetljenju reći će da „vežba svoj stomak“ (*hara vo neru*). Iako taj izraz ima mnogo dublje značenje, koren mu je usađen u razumljivoj potrebi jačanja trbušnih mišića kao preduslova za vežbanje karatea koji je ipak jedna borilačka veština. Sa savršeno ojačanim trbušnim mišićima karatista može da kontroliše pokrete svojih ruku i nogu, ali i disanje.

Karate je verovatno star kao i sam čovek koji je vrlo rano morao da se bori goloruk s neprijateljskim silama prirode, divljim zverima i neprijateljima iz redova svojih bližnjih. Onako slabašan, brzo je naučio da je u odnosu sa silama prirode mnogo razumnije da im se prilagodi umesto da im se suprotstavlja. Tamo gde je bio ravnopravniji, tj. u neizbežnim neprijateljstvima s ljudima on je bio prisiljen da razvija veštine koje su mu omogućavale da se odbrani a uz malo sreće i savlada neprijatelja. Postupajući na taj način, shvatio je da mora posedovati snažno i zdravo telo. I tako, tehnike koje je počeo da razvija – tehnike koje su na kraju bile ukomponovane u karate-do – prerasle su u okrutnu borilačku veštinu, ali i u elemente izuzetno važne veštine samoodbrane.

U Japanu se pojam *sumo*<sup>1</sup> pojavljuje u Man'jošuu, najstarijoj antologiji poezije japanskog naroda. Sumo

---

<sup>1</sup> Tradicionalno japansko rvanje čiji učesnici obično teže preko sto kilograma. Prim. prev.



tog vremena (VIII vek) nije obuhvatao samo tehnike savremenog sumoa, nego i one iz džudoa i karatea, od kojih je potonji doživeo dalji napredak pod uticajem budizma jer su ga sveštenici upražnjavali kao jednu od aktivnosti na svom putu ka prosvetljenju. U VII i VIII veku japanski budisti su putovali na dvorove Suei (581-618) i Tang (618-907) gde su upoznali kinesku verziju te veštine i doneli u Japan neke od njenih prefinjenih elemenata. Karate je u Japanu dugi niz vekova bio odvojen od sveta debelim zidovima manastira, pogotovo onih zen budističkih; izgleda da ga drugi ljudi nisu vežbali sve dok samuraji nisu počeli da treniraju unutar manastirskih zidom ograđenih prostora, pa se tako saznalo za njegovo postojanje. Karate koji danas poznajemo usavršio je Gičin Funakoši tokom poslednjih pedeset godina.

Postoji bezbroj divnih anegdota o tom izvanrednom čoveku od kojih mnoge on sam iznova navodi na stranicama koje slede. Neke od njih su možda od sada prepuštene carstvu legende, a s nekima Funakoši nije želeo da dosađuje jer su bile sastavni deo njegove životne staze da ih je jedva i bio svestan. Nikad nije skrenuo sa svog životnog puta, puta samuraja. Mladom Japancu posleratnog perioda, kao i stranom čitaocu, Funakoši može da se učini ekscentrikom, ali on je samo sledio moralni kodeks svojih predaka, zbornik zakona i pravila koji je postojao mnogo ranije nego što je to pisana istorija Okinave.

On se pridržavao vekovima starih zabrana. Na primer, za čoveka njegove klase kuhinja je bila zabranjena teritorija i Funakoši, koliko je meni poznato, nikad nije prekršio tu zabranu niti se ikad izleteo i prozborio nazive tako prizemnih stvari kao što su čarape ili toaletni papir jer se to smatralo nedoličnim i nemoralnim u kodeksu koga se strogo pridržavao.

On je za nas, njegove učenike, bio veliki i duboko poštovani učitelj, ali plašim se da je u očima njegovog unuka Ićiroa (sadašnjeg pukovnika u Vazдушnim odbrambenim snagama) bio samo jedan veoma tvrdo-glavi starac. Dobro se sećam zgrade kad je Funakoši opazio na podu par bačenih čarapa i gestom se obrativši Ićirou, rekao: „Skloni ono!“

„Ne razumem,“ oglasio se Ićiro s krajnje nevinim izrazom lica, „šta podrazumevaš pod ono?“

„Da,“ rekao je Funakoši, „ono ono!“

„Ono ono!“, ponovio je Ićiro. „Zar ne znaš naziv za ono?“

„Rekao sam da ono smesta skloniš odavde!“, rekao je Funakoši i Ićiro je bio primoran da se pokori. Njegova sitna zamka je propala; njegov deda je još jednom odbio nepopustljivo, kao što je to činio tokom celog svog života, da izgovori reč „čarape“.

Funakoši opisuje u knjizi neke od svojih svakodnevnih navika. Na primer, četkanje i češljanje kose bilo je prvo što je činio ujutro po ustajanju, a što je katkad znalo da potraje i ceo sat. Običavao je da kaže da samuraj uvek mora biti urednog izgleda. Kad bi se dolič-

no doterao, okrenuo bi se prema Carskoj palati i duboko naklonio; zatim bi se okrenuo u pravcu Okinave i izveo sličan naklon. Tek po završetku tih ceremonija polako bi popio svoj jutarnji čaj.

Nije mi namera da na ovom mestu pričam o njemu umesto njega, već samo da ga predstavim. Zato sam veoma srećan i ponosan. Učitelj Funakoši je bio divan primer čoveka svog staleža rođenog početkom ere Meidi, a u Japanu je danas preostalo samo nekoliko ljudi za koje bi se moglo reći da se pridržavaju sličnog kodeksa. Veoma sam zahvalan okolnosti što sam jedan od njegovih učenika i mogu samo da žalim što više nije među nama.

Genšin Hironiši  
Predsednik udruženja  
Japan karate-do Šoto-kai

## UVOD



**P**rotekle su oko četiri decenije otkako sam se upustio u ono za šta se ispostavilo da je bio jedan vrlo ambiciozan projekat – temeljito upoznavanje japanske javnosti s tako složenom okinavljskom veštinom ili sportom koji se zove karate-do („put karatea“). To je bilo četrdeset burnih godina, a staza kojom sam se zaputio nije bila nimalo laka; danas, gledajući unazad, prosto sam iznenađen da sam u tom nastojanju ostvario čak i tako skroman uspeh kao što je moj put.

To što je karate-do stekao svoje mesto u svetu kao međunarodno priznati sport u celosti je zasluga mojih učitelja, saradnika, prijatelja i učenika koji nisu štedeli ni vremena ni truda u nastojanjima da usavrše tu veštinu samoodbrane do njenog sadašnjeg savršenog nivoa. Na svoju ulogu gledam više kao na, rekao bih, ulogu jednog ravnatelja ceremonije koji je imao sreću da se pojavio u pravom trenutku na pravom mestu i iskoristio priliku.

Nije preterano ako kažem da je skoro svih mojih devedeset godina života bilo posvećeno karate-dou.

Bio sam bolešljiva beba i slabašno dete; zato je u vreme dok sam bio još sasvim mali predloženo da počnem s vežbanjem karatea kako bih prevazišao te nedostatke. Tako sam i postupio, ali na samom početku s vrlo malim zanimanjem. Međutim, u drugoj polovini školovanja u osnovnoj školi, u vreme kad mi se zdravlje osetno poboljšalo, poraslo je i moje interesovanje za karate. Ubrzo sam otkrio da me je potpuno opčinio. U htenju da ovladam njime, prionuo sam dušom i telom, srcem i razumom. Bio sam slabašno, neodlučno i povučeno dete, a kao momak sam se osećao snažno, kipteo od energije i bio otvoren prema svetu.

Pri osvrtu na devet decenija svog života – od detinjstva i mladosti do zrelosti i, koristeći izraz koji ne volim, starosti – jasno mi je da zahvaljujući svojoj posvećenosti karate-dou nijednom nisam morao da tražim pomoć lekara. Nikad u životu nisam posegnuo ni za kakvim lekom, pilulama, eliksirima, čak ni za jednom jedinom injekcijom. Poslednjih godina prijatelji me optužuju da sam besmrtan; to je šala na koju jedino mogu da odgovorim ozbiljno i jednostavno – moje telo je tako dobro utrenirano da suzbija sve bolesti.

Po mom mišljenju, postoje tri vrste lakših bolesti koje pogađaju čoveka: bolesti koje uzrokuju groznicu, nepravilnosti u radu probavnog trakta i fizičke povrede. Uzrok slabosti skoro redovno leži u nezdravom načinu života, neurednim navikama i u lošem protoku krvi. Ako čovek s temperaturom vežba karate sve dok ga ne oblije znoj, brzo će otkriti da mu je telesna

temperatura spala na normalu i da je njegova boljka izlečena. Ako čovek s probavnim smetnjama postupi na isti način, izazvaće mnogo jači protok krvi i time olakšati sebi muku. Naravno, fizičke povrede su nešto sasvim drugo, ali dobro uvežban čovek može da izbegne mnoge od njih uz odgovarajuću brigu i oprez. Karate-do nije sport koji podučava kako da se samo zada udarac rukom ili nogom, već i odbrana od bolesti.

Tek skoro je stekao međunarodnu slavu, ali o toj popularnosti učitelji karatea moraju da se brinu i da je koriste vrlo pažljivo. Veliko mi je zadovoljstvo kad vidim polet s kojim mladići i devojke, pa čak i deca pristupaju tom sportu u mojoj domovini, ali i širom sveta.

To je nesumnjivo razlog zbog koga me je *Sangjo Keizai Šimbun* („Trgovinski i industrijski dnevni list“) zamolio da napišem nešto o karate-dou. Prvo sam odgovorio da sam starac i običan svagdašnji građanin koji nema šta da kaže. Ipak, istina je da sam ceo život posvetio karate-dou, pa sam prihvatio ponudu tog časopisa pod uslovom da mi urednici dozvole da napišem neku vrstu autobiografije.

Međutim, kad sam se jednom prihvatio tog zadatka osetio sam istovremeno svojevrsnu nelagodnost i zbunjenost, pa molim čitaoce da mi oprostite na izlaganju tako nepovezane građe. Molio bih da knjizi pristupe više kao naklapanju jednog veoma starog čoveka. Ja ću pak podstaći moje staračke kosti i uz vašu pomoć usredsrediti energiju na razotkrivanje velikog

zakona Neba i zemlje za dobrobit nacije i budućih pokolenja. U tom nastojanju molim čitaoce za svesrdnu podršku i saradnju.

Želeo bih ovom prilikom da izrazim veliku zahvalnost Hirošiju Irikataju iz Nedeljnog Sankei časopisa na izdavačkoj podršci i Tojohikou Nišamuri iz istog časopisa na ilustrovanju knjige (japansko izdanje).

*Gičin Funakoši*  
*Tokio, septembar 1956.*

## STUPANJE NA PUT

### Gubitak perčina



**N**astanak dinastije Meiđi i moje rođenje zbili su se iste godine, 1868. Prvi su ugledali svetlost dana u Edou, nekadašnjem glavnom gradu šogunata koji je postao poznat kao Tokio. Ja sam rođen u pokrajini Jamakava-čo, u okinavljanskoj prestonici – gradu Šuriju. Ako bi neko imao tu nesreću da proverava službene spise, otkrio bi da sam se rodio u trećoj godini ere Meiđi (1870). Ipak, činjenica je da sam se rodio u prvoj godini njihove vladavine, ali morao sam da krivotvorim službena dokumenta kako bi mi bilo dozvoljeno da polažem prijemne ispite za jednu tokijsku medicinsku školu.

U to vreme postojao je propis po kome su pravo na polaganje tih ispita imali samo rođeni 1870. i kasnije. Ja nisam imao drugog izbora nego da krivotvorim



službene spise što je onda bilo lakše izvodljivo, ma koliko izgledalo čudno, jer registracija nije bila tako stroga kao danas.

S tom prepravkom u datumu rođenja polagao sam ispite i položio, ali nikad nisam pohađao tu tokijsku medicinsku školu. Kad razmislim, razlog mi se u to vreme učinio razborit, ali ne i danas.

Među mnogim reformama koje je sprovela nova vlada Meiji tokom prvih dvadeset godina svog postojanja bilo je i ukinuće perčina – muške frizure koja je bila sastavni deo tradicionalnog japanskog života kome se trag gubio u dalekoj prošlosti. Taj perčin na Okinavi nije bio samo simbol zrelosti, već i muževnosti. Obznana o zabrani perčina odnosila se na celu zemlju i protiv nje je postojao otpor širom Japana. Ipak, mislim da linija sukoba nigde nije bila tako oštro izražena kao na Okinavi.

Oni koji su verovali da buduća sudbina Japana zahteva usvajanje zapadnih ideja i protivnici takvog mišljenja bili su u stalnom i tvrdoglavom sukobu zbog skoro svake vladine reforme. Ipak, izgleda da ništa nije toliko razjarilo Okinavljane kao iznenadna zabrana nošenja perčina. Pripadnici povlašćene klase *šizoku* bili su uglavnom nepopustljivo protiv, a ljudi iz redova klase *heimin* i samo nekolicina iz vladajućeg sloja podržavali su zabranjujući proglas. Ta druga grupa zvala se „Prosvećena stranka“ (*Kaika-to*), a prva *Ganko-to*, doslovno „Tvrdoglava stranka“.

Moja porodica je generacijama pripadala nižem redu službenika i ceo klan je bio jednoglasno i nepopustljivo protiv odsecanja perčina. Svi članovi moje familije mrzeli su već i samu pomisao na taj čin iako ja lično nisam bio čvrsto opredeljen ni za jedno ni za drugo. Međutim, povinovao sam se pritisku porodice, te je ceo moj budući život bio zacrtan tako nevažnom stavkom kao što je čupavi perčin jer je škola odbila da primi učenike koji su istrajavali u starom nazoru.

Naravno, na kraju sam morao da se prilagodim kao i svi ostali, ali pre nego što ispričam kako je došlo do toga, nužno je da se vratim nekoliko godina unazad. Moj otac Gisu je bio niži službenik, a ja njegov sin jedinac. Rođen pre vremena, bio sam više nego bolešljiva beba, pa su mi roditelji, babe i dede posvetili posebnu pažnju jer su smatrali da nisam predodređen za dug život. Posebno su me tetošile i mazile dede i babe. Ubrzo posle rođenja uzeli su me roditelji moje majke da živim s njima i tamo sam se, zahvaljujući dedi, upoznao s Četiri kineske knjige<sup>1</sup> i Pet kineskih klasika<sup>2</sup> konfucijanske tradicije, što je bilo od suštinskog značaja za

---

<sup>1</sup> Četiri knjige su *Analekti*, *Veliko znanje*, *Učenje o suštini* i *Mencije*. Temeljito poznavanje tih knjiga je bio imperativ za svakog Kineza koji je držao do svoje učenosti i napredovanja na društvenoj lestvici u hiljadama godina dugoj kineskoj istoriji. Prim. prev.

<sup>2</sup> Pet klasičnih dela se smatraju izvorom kineskog pogleda na svet. Potiču iz drevne prošlosti, a sačuvana su do naših dana u obradi konfucijanske filozofske škole. Tradicionalno čine nedeljivu celinu s Četiri knjige. Tih pet dela su *Knjiga Promena*, *Knjiga pesama*, *Knjiga istorije*, *Knjiga obreda* i *Prolećni i jesenji anali*. Prim. prev.

sinove klase *šizoku*. Osnovnu školu počeo sam da pohađam u vreme dok sam boravio u dedinoj i babinoj kući. Posle određenog vremena uspostavio sam blisko prijateljstvo s jednim od mojih školskih drugova. To je takođe uticalo na promenu mog životnog puta (i to mnogo bitnije nego perčin) jer je školski drug bio sin Jasutsunea Azatoa, vrlo neobičnog čoveka koji je bio jedan od najvećih okinavljskih majstora karatea.

Učitelj Azato je pripadao jednoj od dve gornje klase *šizoku* familija na Okinavi; udon je bila najviša i ravna *daimjosima*<sup>1</sup> među klanovima izvan Okinave; *tonoči* su bili nasledni poglavari sela i gradova. Azato je pripadao drugoj grupi, a njegova porodica je zauzimala tu uzvišenu poziciju u selu Azato na putu između Šurija i Nahe. Njihov ugled je bio tako velik da Azatovi nisu tretirani kao podanici prijašnjeg upravnika Okinave, već više kao njegovi bliski i ravnopravni prijatelji.

Učitelj Azato ne samo što nije imao sebi ravnog u karateu na celoj Okinavi, nego se isticao i u jahanju, japanskom mačevanju (*kendo*) i streličarstvu. Štaviše, bio je briljantan poznavalac kineskih klasičnih dela. Imao sam ludu sreću što sam mu zapao za oko i što sam prve korake u karateu učinio pod njegovim nadzorom.

U to vreme vlada je zabranjivala vežbanje te veštine, pa su treninzi morali da se održavaju u tajnosti i učitelji su najstrože branili učenicima da s nepoznatima

---

<sup>1</sup> Daimjo je pojam koji je najbliži vojvodi ako tražimo pandan u evropskoj srednjovekovnoj hijerarhiji. Prim. prev.

pričaju o svom vežbanju. Kasnije ću da kažem nešto više o tome, a zasad je dovoljno znati da je karate tada mogao da se vežba samo tajno i noću. Azatova kuća je bila prilično udaljena od dedine kuće u kojoj sam još uvek živeo, ali to noćno pešačenje nikad mi nije teško padalo kad sam se jednom zagrejao za tu veštinu. Posle nekoliko godina vežbanja opazio sam da se moje zdravlje veoma poboljšalo i da više nisam tako slabašno dete. Uživao sam u karateu; štaviše, bio sam duboko zahvalan veštini zbog povećane blagodeti, pa sam negde u to vreme počeo ozbiljno da razmišljam o karate-dou kao svom životnom opredeljenju, odnosno putu.

Međutim, nije mi bilo ni na kraj pameti da bi on mogao da postane i moje zanimanje. Zato što me trnovita rasprava u vezi s perčinom udaljila od lekarske karijere, počeo sam da tragam za drugim rešenjima. Pošto su me deda i Azato od ranog detinjstva obučavali u duhu kineskih klasičnih dela, odlučio sam da iskoristim to znanje i postanem učitelj. Dakle, položio sam kvalifikacione ispite i dobio mesto pomoćnog učitelja u jednoj osnovnoj školi. Svoje prvo iskustvo u rukovođenju jednim odeljenjem stekao sam 1888. u dvadesetprvoj godini života.

Zamolili su me da se rešim još uvek prisutnog perčina pre nego što su mi dozvolili da se prihvatim učiteljske dužnosti. To mi se učinilo posve razumljivim. Japan je u to vreme bio u fazi velikog previranja; velike promene su se svuda dešavale, u svim životnim

sferama. Kao jedan učitelj, osećao sam se obaveznim da pomognem našoj mladoj generaciji – koja će jednog dana krojiti sudbinu našeg naroda – da premosti veliki jaz koji se isprečio između starog i novog Japana. Skoro da nisam imao nikakvu zamerku na službeni proglas da je tradicionalan perčin ostatak prošlosti. Ipak, zgrozio sam se na pomisao šta bi u vezi s tim mogli da kažu stariji članovi porodice.

U to vreme školski učitelji su nosili službene uniforme vrlo slične onima koje su nosili učenici Plemićke škole pre Drugog svetskog rata – tamne jakne zakopčane do grla čija su metalna dugmad i značka na kapi imale reljefni ukras u vidu trešnjevog cveta. U toj uniformi i bez perčina otišao sam da izrazim poštovanje roditeljima i ujedno da ih obavestim da sam se zaposlio kao pomoćni učitelj u osnovnoj školi.

Otac nije mogao da poveruje svojim očima. „Šta si to uradio od sebe?“, uzviknuo je ljutito. „Ti, sin jednog samuraja!“ Majka, čak gnevniija od njega, nije htela da progovori sa mnom. Okrenula se, napustila kuću kroz zadnja vrata i otrčala kući svojih roditelja. Mislim da ta cela gungula današnjoj mladeži izgleda nepojmljivo smešno.

Kocka je u svakom slučaju bila bačena. Uprkos zajedljivih roditeljskih primedbi, zakoračio sam u profesiju kojom sam se bavio narednih trideset godina. Ali to ne znači da sam zapostavio svoju prvu istinsku ljubav. U školi sam podučavao tokom dana i zatim, kad je zabrana u vezi s karateom bila dodatno pooštrena,

odlazio krišom u gluvo doba noći (u noćima bez meseca nosio sam zamračenu svetiljku) prema kući učitelja Azatoa. Kad sam se tako iz noći u noć prikradao kući u osvit zore, komšije su između sebe počele da nagađaju kuda odlazim i čime se bavim. Neki su zaključili da je javna kuća jedini mogući odgovor na tu čudnu zagonetku.

Ipak, istina je bila posve drugačija. Iz noći u noć, često u dvorištu Azatove kuće pod budnim učiteljevim nadzorom, vežbao sam jednu katu (formalna vežba) nebrojeno puta iz nedelje u nedelju, ponekad iz meseca u mesec, sve dok je ne bih naučio na učiteljevo zadovoljstvo. To neprestano ponavljanje jedne kate bilo je bolno, razdražujuće, a ponekad i ponižavajuće. Često sam morao da polizem prašinu s poda *dodoa* ili Azatovog dvorišta. Vežbanje je bilo nepopustljivo i nikad mi nije bilo dozvoljeno da počnem sa učenjem druge kate dok se Azato ne bi uverio da sam dovoljno dobro shvatio onu na kojoj sam radio.

Iako dobrano zašao u godine, pri vežbanju na otvorenom on je uvek sedeo na balkonu u hakami<sup>1</sup> i ukočen poput motke sa zamračenom svetiljkom u pozadini. Vrlo često, zbog krajnje iscrpljenosti, nisam mogao da razaznam čak ni tu svetiljku.

Nakon izvođenja kate čekao bih njegovu usmenu presudu. Uvek je bila vrlo kratka. Ako je bio nezadovoljan mojom tehnikom, promrmljao bi: „Uradi to ponovo“, ili: „Još malo!“ Još malo, još malo, tako

---

<sup>1</sup> Duga dvodelna suknja. Prim. prev.

često još malo sve dok ne bih bio potpuno obliven znojem i svakog trena spreman da se skljkam na zemlju; tako je on saopštavao da li ima još nešto da se nauči, da se majstorski ovlada. Ako bi pak bio zadovoljan mojim napretkom, presudu bi iskazao jednom jedinom rečju: „Dobro!“ Ta jedna reč je bila njegova najveća nagrada. Međutim, sve dok ne bih čuo da je izgovorena nekoliko puta, ja se ne bih usudio da ga zamolim da počne da me podučava novu katu.

Ali kad bi se naše seanse vežbanja završile, obično u sitne sate, on se pretvarao u drugu vrstu učitelja. Tada bi počeo da raspravlja o suštini karatea ili bi se, poput ljubaznog oca, raspitivao o životu koji vodim kao školski učitelj. Kad bi se noć primakla kraju, kretao bih kući sa svetiljkom u ruci svestan da moje putovanje završava pod sumnjičavim pogledima suseda.

Ne smem nipošto da propustim priliku, a da ne pomenem dobrog Azatovog prijatelja, čoveka takođe iz okinavljanske šizoku familije za koga se smatralo da je vičan karateu kao i sam Azato. Ponekad sam vežbao istovremeno pod nadzorom obojice – učitelja Azatoa i Itosua. U takvim prilikama najpažljivije bih slušao njihove rasprave i tako naučio mnogo toga u vezi s tom veštinom u njenom duhovnom i fizičkom smislu.

Ja bih danas bio sasvim druga osoba da nije bilo te dvojice velikih učitelja. Nalazim da je skoro nemoguće da im zahvalim na vođenju duž puta koji je bio glavni izvor mojih radosti tokom osam decenija života.